

Poština plačana v gotovini.

MESEČNIK ZA KMETSKO PROSVETO

XII.

MAJ 1935

5.

GRUDA

MESEČNIK ZA KMETSKO PROSVETO

Izhaja vsakega 20. v mesecu. — Celoletna naročnina Din 30.—.

Posamezna številka stane Din 3.—

Urejuje: Dolfe Schauer

Uredništvo ne vrača nenaročenih rokopisov. Prispevki, recenzijski izvodi in dopisi naj se pošiljajo na naslov urednika, Ljubljana, Pražakova 11/III.

Upravništvo: Kolodvorska ul. 7.

Izdaja: Kmetijska tiskovna zadruga v Ljubljani, r. z. z o. z. (Stanko Tomšič)
Glasilo Zveze kmetских fantov in deklet v Ljubljani.

Tiska „Tiskarna Slatnar“, družba z o. z. (Vodnik in Knez) v Kamniku

VSEBINA:

Ivan Albreht: Mati premišljuje. — Joža Likovič: Moja mati. — Venceslav Winkler: Potoška mladost. — Odon Gaspari: Mati moli... — Tine Janhar: Naša največja slabost. — Dr. Milan Hodža: Načrtno gospodarstvo in smotrena demokracija. — France Artnak: Ljudje, knjige in knjižnice. — Ivan Albreht: Mati piše materi. — Iz Zveze kmetских fantov in deklet. — Kotiček za dekleta. Ali veš? — Zapiski. — Uganke.

PUCH kolesa

so že preko 35 let preizkušeni izdelki. —

Odlikujejo se po kvaliteti, močni in zanesljivi konstrukciji, imajo miren in lahek tek. Pravkar došle nove - **kromirane** - modele dobite tudi na ugodna mesečna odplačila.

IGN. VOK,
LJUBLJANA,
Tavčarjeva ulica štev. 7.

Podružnice: Kranj, Novo mesto, Celje, Miklošičeva 7.

GRUDA

MESEČNIK ZA KMETSKO PROSVETO

5.

MAJ 1935

XII.

Mati premišljuje

Ivan Albreht

*Kot gruda, ko zrahlja jo plug,
je moje lice razorano.
Dan se nagiblje in v večerni hlad
somrak zavija rano mi za rano.*

*Moj maj je bil kot kraški cvet:
Iz dneva v dan le pesem dela
in trda pesem bede in trpljenja
in v delu, v žuljih kakor baklja sem gorela.*

*Na glavo se mi tiho vsiplje sneg
in moja prsa revna so in suha,
vendar verujem, da v zvestobi
otrokom mojim zemlja ne odreče kruha.*

*O, rada bi kot baklja, ki se razgori
in blodnim iz temine v jutro sveti,
žarela vam, ki ste mi iz srca krvi
pričeli komaj za menoj živeti.*

*Doslej vem le, da sem za vas živel —
Ko pa bi morala po smrti zopet vstati,
bi si iz vsega bitja svojega želela,
postati spet slovenska — kmetska mati.*

Moja mati

Joža Likovič

Križev teden sva se napotila z materjo k žalostni na goro, da pomoliva za lepo rastje in srečen pridelek na polju. Pri nas na Barju je ta božjepotna cerkva, na hribčku pod krimskimi gorami čuva preserskega sv. Vida, rdečelase podpeške kamnarje in čolnarje na tih Ljubljani. Barsko ljudstvo varuje pred strahotami hudournih polhograjskih udorov, sto skritih jezerc, sto počrnelih koč in tisočero bridkosti je darovanih in potoženih njeni milosti. Vsa zagorska Kočenija se zateka pred njen čudodelni altar, notri v Menišiji sežejo glasovi zvonov. Iz naših vasi pa se vidi vsak svetel večer, kako se zlate v odsvitu zarje visoka cerkvena okna; a v nočeh med veliko in malo mašo čujejo pobožne duše, kako kapljajo solze žalostne Marije v srebrni kelih.

Zvečer nisem mogel zaspati. Morda sem preveč mislil na opravljeno romanje in božji blagoslov, ki se je razlil nad našimi lehami, morda pa me je dramila pomlad, ki je vso noč trepetala v brstečem vejevju. Neskončno mehki, hrepeneči klici so se vtrinjali preko cvetnih poljan in tonili v mrkih lazih. Na Bregu so prepevali fantje, nekje je šumljala voda. V polsnu sem zasanjal, srce ni občutilo bolečine, ne trpkosti. Brez grenkega spoznanja je okusilo v teh sanjah vse ono, kar je zapisanega v besedici mati!

Bil je sončen popoldan; zrak je ležal med molčečimi gorami redek in negiben, le v daljavi je migotala prigravica, da je modrina neba prekipevala v sparjeno sinjino. Šel sem od preserske strani proti paškim Zadušencam. Ves barski svet se je čudno spremenil. Pred menoj je ležala ena sama, nepregledna njiva, bogata in rodeča za vso borovniško dolino. Tam od Majerjevih podov pa do Kralovega maha, pa še preko močav pri grajski Bistri se je vlekel njen mejni jamelč; preko doline pa je segala od velike ceste do Mrkunovega vrta, ki je skrival včasih otročjim očem nedopovedljivo in nepristopno lepoto: pestro cvetje, rože v gredah, bele kipe, smeh in srečo. Za težkimi železnimi vrati pa je neprestano grčal velik pes in odganjal popotnika... Skonca njive so rastle sončnice, težke in bohotne; ponosno so nagibale proti soncu zlatoliste glave, njihova lica so se sestrsko družila z njegovim zlatim žarom. Pod njimi so valovili razori, spočetka nizki in drobní, kot da se je z njimi igral beloličen otrok, ki je z roko razsul prhko zemljico. Zvrstoma, lepo razmerjeni so tekli ti razori, od ozare do ozare se zavijajoči v nerazdružen objem. Tod se je brezskrbno zibalo klasje, žita so bila polna in zdrava, brez črne, plesnive ljulike in praznega osata. Sredi njive pa so se razori nenadoma zredčili, brazde so bile zaorane na globoko, kot da se je hotela ojstrina pluga neizprosno zagrizti v osrčje trpeče grude, da popije klijočče semenje njeno sočnost in moč do poslednje kaplje. Razgaljena zemlja je rdela v neusmiljeni prigravici popoldneva, a v daljavi so se stiskali razori, kot da zapirajo srce pred žalostjo in bedo slabe letine. Petdeset in še več je bilo teh razorov! Suh in trohoben zrak je miglal nad njimi, onostran puste goličave se je zmeglil v dimasto par. Po nekod je rastle tu rjavkasta barska zel, naprej se je vabljivo blestela mlečna, mlada zelenjava; vse to je bilo vzorno obdelano, a vendar je bila še premnoga brazda in gomila prazna!

Dolgo sem že hodil ob tej prečudni njivi. Sonce je v zatonu pozlatilo nagubano čelo sv. Treh kraljev, kakor dih lahne meglice so prepredale vzožje polhograjskih hribov, razoranih od hudournih voda, razjedenih od plazov. O kako daleč je bil še Mrkunov vrt z belo, vabljivo ograjo, za katero samevajo rdeče rože, tilhe in žejne večerne rose. Pa njivi ni bilo ne konca ne kraja; zopet in zopet se je odprl nov razor, še bolj globok, kot da sta ga zaorala trpljenje in skrb. Slednjič sem zagledal sredi prostrane njive drobno žensko, ki

je pridno ogrebala zemljo. Neumorno se je sklanjala, skrbno popravljala gomile sesute zemlje in zasipavala pregloboke brazde. Venomer se je trudila, včasih porahljala razor, pa zopet zravnila razkopane ozare. Rjava, spodvezana ruta ji je pala globoko na oči in skrila obraz, kot da se ne briga za ostali svet, ampak samo za to črno barsko zemljo! Stopil sem k njej. Žena je za hip obstala, obrisala z udelano roko potno čelo in se zazrla v zapadno nebo, na katerem so se grudili oblaki kot zlate stopnice. Usmev zadovoljstva ji je spolzel preko košččenih lic in se ustavil ob sesušeni ustnicah, ki jih je obdajala materinska resnost. Ujel sem njen pogled, oči so zrle vzvišeno, mirno; v očeh samostanskih sester plamti tak soj, poln svetosti in odpovedi. Kako sama je bila ta žena sredi teh petdeseterih razorov, nepreglednih in dolgih kakor sama siva večnost. Kje so bili že skriti tisti razorčki pod sončnicami, ki so otožno zrle za odhajajočim večernim soncem. Šel sem še bližje, žena se je okrenila proti meni in povsila roke... O Bog! Zemlja je zavalovala, pal sem na kolena, kajti pred menoj je stala moja mati, vsa izmučena in utrujena, v obraz bela in plamtečih oči kakor trpeča svetnica. Sama sredi te groznotuje njive, sama sredi petdeseterih razorov, sama v obupni borbi s to črno zemljo! Srce mi je odpovedalo, oči so oledenele, roki sta odreveneli. In glej! Tedaj se je odprlo v zlateg zapadu usmiljeno nebo, strehe jeruzalemskih dvorov so se zasvetile, topel veter je žapihljal, božajoč in dišeč po oljčnih grmih, rastočih pred božjo hišo... Bela luč je naju osvetila, sam otrok iz Nazareta, Jezus, je stopil na njivo in šel preko razorov k moji materi. Vzel je njeno raskavo, do krvi razpokano roko v svoje svete dlani in jo odvedel preko razmikajoče se barske planjave v odprta nebesa. Goreča svetloba se je zlivala za njima v lahno sled sončnega žarka, onostran barskih logov ju je skrila svetla meglica.

Nikdar več mi ne bo srčna struna zazvenela tako kot v teh sanjah, ko mi je Bog razodel besedico mati. Naše Barje, strmeče gore, vas v Bregu, vsa narava s svojimi svetlimi zvoki, vse to se mi je zazdelo kot zlat medaljonček, a v njem se blesti materino srce. Petdeset razorov, petdeset njenih sivih let! Petdeset let, petdeset težkih postaj! Moja mati. Tudi za Mrkunovo bogatijo in tisti bajni vrt, ki vonja in dehti po vsej vasi na Bregu, ne dam tega imena... Prebudil sem se. Skozi odprto okno je neslišno polzela modrikasta mesečina. Na bistrških jezovih so veličastno šumele pomladanske vode, ki jih bruhajo žrela nevidnih kraških jezer na barsko ravan. Zagledal sem se v svetlo noč. Logovi so bili poviti v silveno predenino, nad Ljubljano pa so se gubale dolge, meglene koprene. Visoko nad spečim trebevniškim lazom pa so se razstrle zvezde, nad Žalostno goro je plamenel rožnat soj, nebo je vjelo prve utrinke jutranje zore. Ozrl sem se na spečo mater. Kot da je sam božji angel dahnil vanjo pokoj in sladko milino. Iz polzaprtih oči je polzela nepopisna udanost, njen drobni obraz je bil svetel in čist. Moja mati! Petdeset in še več razorov, petdeset njenih let, sivih in trpkih, neusmiljeno zaoranih v njeno čelo in mehko lice. Ena sama odpoved, ki je sušila njeno srčno kri, ena sama boleost, nasilna in grozna, ki ji je zmučila njena sladka usta do smrtne utrujenosti in grenkobe. Bog ji povrni tisočero!

Potoša mladost

Venceslav Winkler

Povest

»Moj Bog, kaj bom res zbolel?« se je prestrašil...

S težavo se je oblekel in odšel iz sobe. Motovilil je po veži, dokler ni našel vrat. Omahnil je na dvorišče in se napil svežega jutra.

»Kaj sem večerjal?« se je skušal potolažiti. »Nič takega. Čemu vendar mislim na tisto malenkost.«

Spomnil se je, da se mu je ponoči zdelo, da nekdo hodi okoli hiše. Šel je gledat. Ničesar ni našel. Po cesti je prišel voznik s trami in pokal z bičem. Krčmar se je vzravnaval in gledal vsakdanje. Voznik je pozdravil in pristavil:

»Lep dan bo, ne?«

Pankrac je molče prikimal.

»Saj so potrebni, hi!« si je sam odgovoril fant.

Pankrac se je obrnil v vežo.

»Vraga, kaj si z levo nogo vstal!« je zakričal fant za njim.

Pankrac je pobledelel, hotel je nekaj reči. Pa glava se mu je povesila in izgubil je v gostilniško sobo. Smrdelo je v njej po cigaretah in petroleju. Odprl je okna, nato je šel buditi deklo in hlapca. Prav nad gostilniško sobo je že nekdo ropotal. Bila je mati. Pankrac je bil vdovec in ni imel otrok.

Iz zarje je zraslo sonce in vas se je zbudila. Pankrac je hodil sem in tja in oprezoval za ljudmi. Prihajali so mimo in ga ogovarjali čisto vsakdanje.

»Ničesar še ne vedo. Ni jim še povedal...« se je za hip oddahnil.

Takoj nato se je spet zamislil. Nekoč se bo vendarle začelo. Kovač ni tak, da bi molčal. Zdaj sta se razšla kar tako, drugič bo hujše. Oba ne moreta prestat v Potoku. Potem še Frenk... Slutnja nečesa novega ga je obšla, strah pred temi mladimi ljudmi...

Sonce je vroče palilo zemljo.

»Vroče bo,« je dahnil, ko je zrl čez polje.

Pomislil je na večer in obšel ga je spet strah.

»Zaradi tiste malenkosti!« je vzdihnil.

* * *

V tesni Frenkovi sobici so sedeli štirje. Frenk je hitel s šivanjem, bila je sobota, Andrej in Janko sta sedela na postelji, Matic si je poiskal pručico.

»Začeti je težko, to je vse,« je ponavljal Frenk.

Andrej je prikimaval.

»Saj to je povsod,« je razkladal Matic. »Od vseh strani bodo padli po nas, ker nimamo botrov. Če se take stvari pripravljajo, je najti bogate botre.«

»Gospoda Trdino ali pa Čička,« se je smejal kovač.

»Ker pa botrov ne bo, nas bodo gledali postrani kot nezakonskega otroka. Kdor se tega boji, je boljše, da prej odneha.«

»Misliš?« se je zbudil iz misli Andrej.

»Seveda. Povprašal sem po drugih krajih. Stari ljudje imajo svoje skrbi, zdaj jih pa še mi motimo. Povsod je bilo tako kot pri nas. Poglejte poljansko narodno Slogo. Temu pravijo društvo! Vprašal sem poljanske fante, kdo vodi vso stvar in so mi naštel same gospode. Pa vi ne znate? sem jim rekel. Malo so pomislili, nato so rekli, da se nemara ne spodobi. Sploh pa, da je že dolgo tako in je najbolj prav. Zdaj naj se pa mi oglasimo!«

»Poljancem ne smeš zameriti. Kdor ima denar, ima oblast. Naj začnejo kaj po svoje, le malo naj poskusijo in bodo precej občutili, kaj je kruh. Če ni gospodarske samostojnosti, tudi drugo delo ni možno.«

»Kako tedaj?« je vprašal Janko.

»Možje naj bodo z nami. Zdaj so tako vsi raztepeni. Nekaj jih vleče s Poljanci, drugi poslušajo Pankraca, največ je pa takih, ki delajo sami zase.«

»Seveda morajo tudi stari vedeti o vsem, zakaj, zato društvo ustanavljati, da bomo peli in se smejali, zato ga res ni treba. Pojemo in smejemo se lahko kar na vasi. Delati bomo morali. Kaj nam pomaga sto pesmi, če smo lačni in če njiva ne obrodi. Potem tudi pesem presneto hitro umre...«

»Kako torej misliš?«

Trije pari oči so se uprli v kovača. Janko si je prižgal cigareto in začel:

»Smejali se boste, a čeprav. Vidite, vsi bi morali pristopiti, potem bi bilo res kot je treba. Koliko nas je fantov? Nekaj čez trideset, ne? Vidite, jeseni bo treba saditi drevje. Zmenimo se, stopimo skupaj, napravimo načrt, in delamo vsi enako. Dobimo novo seme, preizkusimo ga in začnemo vsi z njim. Naročimo mlatilnico, škropilnico, pritisnemo za vodovod. To je gospodarska povzdiga in napredek, ne pa večno govorjenje. Predavanja? To so lepa stvar, človek posluša, od sto ljudi si komaj eden toliko zapomni, da tudi sam preizkusi. Predavanja imajo na Poljani, a ne veš zakaj, ali zato, da se mučijo z ljudmi, ali zato, da poročajo o njih v časopisih. Le pustimo govorjenje pa začnimo z rokami. Smo pač taki, da verjamemo, če kaj vidimo, ne, če samo slišimo.«

»Dobra je ta!« je potrdil Matic.

»Ne smemo pozabiti, da smo kmetje. Zdaj je svet ves razrvan in resno govorijo, da se bo razrušil. Kaj potem? Kdo bo prijel za vajeti? Kje je zapisano, da bi mi nikdar ne smeli imeti prve besede? Če se res svet obrača, moramo nujno priti enkrat na vrsto.«

»To je še daleč,« je odkimal Andrej.

»Daleč ali blizu, povedati se mora tudi to in zraven tudi, da kdor hoče imeti besedo, mora znati delati. V javno življenje bomo morali seči.«

»Politika!« se je namrdnil Andrej.

»Ali se je bojiš? Vsi drugi jo gonijo, mi bi je ne smeli. Politika je danes borba za oblast in včasih ta oblast ni ravno pravična. Ali ni tvoja dolžnost, da krivico pobijaš in pravico povzdiguješ. Ne klobuk pod pazduho in na kolena, temveč glavo pokonec in moški korak, to je za fanta! Mladina hoče delati in mora delati. Vidiš, na Poljani to vedo. Napravili so mladini pevski zbor, postavili ji oder in zdaj poje in igra in zabava žagarje, gostilničarje, trgovce in otroke. Ali jih pridejo možje kdaj poslušat? Malokdaj. Tisto življenje je tako daleč od naše zemlje, da se da to silno težko dopovedati. Včasih naredijo še kako drugo komedijo. Fante razdelijo v klerikalce in liberalce in se začne boj, da je groza. In če so eni hujši in ne ostanejo nobene dolžni, pravijo temu zmaga. Vsi se pa borijo za napredek, napredujeta pa le sovraštvo in revščina. E, na Poljani to dobro znajo in vedo, da se mladina ne sme združiti.«

»Svinjske stvari imajo res včasih med seboj,« je pritrdil Andrej.

»In vsi so kmetje.«

»Večinoma. Kmetški se vsaj najbolj ženejo. Drugi ostajajo previdno nekje bolj zadaj, da ne bi škodovalo kupčiji.«

»Pri nas tega ne sme biti.«

»Če se ne bomo pustili, ne bo.«

»Zgaga so povsod. Še v najstarejših časih niso bili brez njih. Stavim ne vem kaj, da se nam Klavžarjev ne bo pridružil. In še marsikoga bo potegnil za seboj. Da bi on delal, kar bi mu kateri izmed nas svetoval! Nak!«

»Čeprav ga ni!« je hladno pripomnil Andrej.

»Gosposki kmet! Toliko je bil v mestu, da si ga je površno ogledal. In ga misli predstaviti v Potok: lakasti čevlji, mlada kobilica in voziček, radio, lov in vse take stvari. Da bi pa kdaj bral Kmetovalca, ga nisem še nikoli videl.«

»Pustimo ga, saj se bo kmalu izkazalo. Mogoče se ga bo kaj prijelo. Nikogar ne smemo odvracati. Kmalu bo videl, kakšen je naš namen in se bo moral odločiti. Nasprotnike bomo puščali pri miru.«

Razgreli so se in vsem so sijale oči. Frenk je odložil šivanje in vstal. Stopil je k oknu in se zazrl v temo.

»Kaj gledaš?«

»Nič!« je dejal.

Stopil je parkrat po sobi pa se spet ustavil pri oknu.

»Če ni kdo poslušal?« ga je zaskrbelo. »Hoja se je čula.«

Spogledali so se.

»Nič čudnega bi ne bilo,« je dejal kovač. »Kjer so ovaduhi, so tudi vohuni. Potok se je hudo izpremenil...«

»Bom pogledal,« je dejal kratko Frenk.

»Saj nismo nič takega govorili, ne?« je vprašal Andrej.

»Nič!« je potrdil Matic.

Frenk se je vrnil in povedal, da na cesti ni nikogar, vse je tiho. Le tam gori sredi vasi se nekdo pogovarja, menda so fantje.

»Nihče ni bil!« je dejal Matic.

»Bog daj!« je skrbelo kovača.

Razgovor se ni hotel več razvneti. Misel je rasla iz misli a kot bi ne mogli najti izraza zanje, so obstali srede besede in umolknili. Gledali so se in se smehljali. Ko so se razhajali, je nehote vsakdo pomislil:

»Bog ve, kaj bo iz tega?«

Stopili so v jasno noč, obšla jih je prijetna omamica in vse delo se jim je zazdelo čudovito preprosto in lahko.

Janko je zavriskal.

Osupli so ga pogledali.

»Kdo je vedel, da znaš!« je zamrmral Matic.

»Še huje, če hočeš.«

Na drugem koncu vasi se je oglasil odgovor.

»Malo poglejmo,« je rekel Frenk. »Dosti pa ne, pozno je že.«

Stopil so po vasi in našli fante.

Skozi noč je vzvalovila neskončno lepa:

»Sem šel, sem šel čez gmajnico...«

Zvezde na nebu so nehale trepetati in so poslušale. Psi so utihnili. Pesem je motilo le enolično šumenje vode, ki je padala v korito in se razlivala po vasi...

* * *

Pri Pankracu so sedeli ves večer trije ljudje.

»Nekaj kujejo,« jih je nagovarjal Pankrac. »Poderin, ti molčiš, kadar vozi Gantar čez tvoje. Tudi Gantar je pri njih. Zdaj se izkaži! In ti, Lovre, kolikokrat ti je že Matic pretepel Tineta, a? Nace, ti pa dobiš kot sva se zmečila!«

Možje so se vzdignili.

Na cesti so se ustavili in pogledali, če je Pankrac zaprl za njimi. Nato se je oglasil Poderin:

»Če mi še pet let tepta travo, pod okna pa ne bom lazil.«

Obrnil se je in šel čez vrt proti domu.

Odon Gaspari: Mati moli . . .

Lovre je prikimal in potrdil:

»Res ga je Matic pretepel, a je tudi zaslužil. Še sam sem mu jih naložil. Jabolka je kradel, sraka! Lahko noč, Nace!«

Počasi je oddrsal proti domu, zdaj pa zdaj se ustavil in se prepiral sam s seboj.

Nace je ostal sam.

»Vaju je strah?« je zasmehljivo zaklical in šel na delo.

Navsezgodaj je prinesel Pankracu nekaj besed in zaslužil pol litra vina. Potem ga je poslal Pankrac še na Poljano k županu...

V.

Starega Gantarja so pokopali. Andrej je že dan za dnem vedel, da se bo to zgodilo, a vendar ga je presenetilo in potrlo. Nekaj dni je hodil okoli hiše s povešeno glavo in brez misli. Oče je odšel, ostal je sam. In to se je zgodilo prav v teh dneh, ko z vseh strani sili v hišo stiska. Jokati ni mogel. Strme je gledal, ko so zasipali očetov grob, molče je poslušal, ko so sosedje ukrepali, kako se bo zdaj vse obrnilo. Vsi so bili edini v tem, da mu morebiti vsaj zemlja s hišo ostane. Če sploh ostane.

Andrej je mislil svoje. Od vseh tegob razbičano srce ni verjelo nikomur. Ždel je ves dan pri oknu in gledal v sončno polje. Prav nič ni mislil, ali bi se lotil dela, ali pustil vse skupaj. Zrl je v drevje in poslušal kako je šumelo, brezskrbno so trepetale veje in sonce se je smejalo skozi liste.

Dan po pogrebu je prišel Pankrac. S sladkim glasom je pričel praviti, kako je hudo na svetu. Potem še o očetu. Dober človek je bil, zdaj je malo takih v Potoku. Seveda, nesrečo je imel. No, tu se ne da pomagati. Mogoče se da pomagati s kupčijo. Lahko bi dobro prodal. On je na primer pripravljen kupiti tisto njivo za krčmo. Dva tisoč bi dal kot nič zanjo.

Andrej se je zbudil iz misli. Številke so zaplesale pred njim.

»Dva tisoč...« je zamrmral.

»Dobra cena!« je dejal Pankrac. »Zlasti za današnje čase. Razume se, da bi obračunala pri dolgu.«

»Pri kakšnem dolgu?« je dejal Andrej.

»Tako, saj ni nič takega, oče je bil včasih v stiski in kot bližnji sosed sem mu bil zmeraj na razpolago. Seveda, kar tako ne morem pustiti. Saj imam dolžno pismo...«

Izlekel je iz listnice listino in mu jo pokazal. Andrej jo je preletel z ognjenimi očmi.

»Tri tisoč!« ga je streslo.

»Da, in obresti,« je opomnil krčmar ter vzel pismo in ga spravil.

Andrej se je truden naslonil na posteljo.

»Koliko znesejo?«

»Čez dva tisoč bi bilo, a naj bo. S starim sva bila prijatelja. Če mi daš dva tisoč obresti za teh pet let, sem prav zadovoljen. Saj veš, kako je, kadar človeku manjka denarja. Kar tako mu ga nisem mogel dati, zmenila sva se po petnajst od sto.«

»Petnajst od sto...« se je hripavo zasmel fant.

»Človek mora živeti,« se je branil krčmar.

Povedal je še nekaj tolažilnih besed, nato je odšel, češ, da ne ve kaj delajo doma brez njega.

Andreja je obhajala bridka jeza, ko je videl nizko krčmarjevo postavo, kako se je motala čez cesto. Za hip ga je obšel kes, čemu ga ni preprosto vrgel iz hiše. Pa zamahnil je z roko:

»Pride še čas!«

Sam ni vedel, kako bi se to zgodilo, a tesnoba zamišljenost ga je počasi zapuščala, dokler ni sedel k mizi in začel računati.

Dvanajst tisoč pet sto je bilo dolga v posojilnici. Tudi obresti so bile prištete. Ta dolg je očeta najbolj mučil, ker ga je imel zmeraj pred očmi. Potem stari dolg pri Trdini. Vsako leto je peljal oče za obresti dva voza krceljev na žago. O tem dolgu Andrej ni imel pojma. Zdelo se mu je, da mora biti hudo velik. Bil je še iz vojnih let, ko je oče ležal ranjen v bolnici v Budimpešti in niso imeli ničesar, da bi mu poslali. Andrej je listal po starih koledarjih, a ni mogel najti nobene opombe o dolgu. Postajal je radoveden in začenjalo ga je tudi skrbeti.

»Vsako leto dva voza krceljev zneso najmanj dve sto, tri sto dinarjev. Tako popoldne se odpravim k Trdini.«

Potem še Pankračevih pet tisoč. Zazeblo ga je, ko je sešteval.

»To ni mogoče, to ni mogoče,« si je šepetal.

Dvignil se je in odšel iz hiše.

»Drug za drugim prihajajo!« je prebledel.

Na cesti se je ustavil voziček. Z njega je skočil gospod Boštjančič. Oziral se je na vse strani in oči so se mu zadovoljno smejale. Ko je prišel do hiše in ugledal Andreja, se je ustavil, malomarno pozdravil in dejal:

»Kaj boš sedaj, fant? Ali si že pomislil?«

Andrej je molče skomignil z rameni.

»Le premisli,« je dejal trgovec, »dolga je zate preveč, da bi se ga rešil. Mogoče boš moral prodajati.«

»Bom videl,« je jeknil fant.

»Premisli, premisli!« je momljaj Boštjančič. Obrnil se je in odšel čez vrt, stopil v hlev, ogledal hišo od vseh strani, tu in tam potipal zid in potresel kako desko. Andrej ga je smehljaje gledal. Boštjančič se je zasopljeno vrnil ter kakor mimogrede povedal:

»Staro je že vse, dosti ne boš dobil, kar prodaj, če najdeš kupca.«

»Bom premislil,« je dejal fant trmasto.

Boštjančič mu je pokimal ter sedel na voziček. Pognal je, a se je ustavil že pri Pankracu. Andrej ga je videl.

»Bog ve, komu sem v napotje?« ga je obšlo.

Sončen dan mu je dajal novega poguma. Ko je gledal čez polje, je popolnoma pozabil na dolgove.

»Treba bo na delo. Danes ne pojdem na Poljano, saj je tudi jutri še čas. Sam ne bom zmogel, nekaj ljudi moram dobiti.«

Na pragu ga je klicala mati. Sama sta ostala. Mlada dekla je tik pred očetovo smrtjo odšla.

Gantarica ni vedela, kako je z gruntom, le zdelo se ji je, da ni vse prav.

»Dosti je žalosti, čemu bi ji še to pravil?« si je mislil Andrej.

Mati se je oveselila, ko je videla, da je spet tak kot včasih. Sedla sta v hiši, kakor da nimata drugega dela sredi sončnega dneva. Solze so se posušile. Iz težke žalosti se je zbudila spet skrb za zemljo.

»Kaj boš, Andrej?« je ječala mati. »Delavcev bo treba.«

»Bom pogledal po vasi. Okopavati bo treba. Mogoče dobim koga že za jutri.«

Potem je razložil še drugo. Par volov bo najbrže šel. Čemu bi jih redil čez zimo. Ko najhujše podelajo, jih odžene. Tri krave bodo tudi preveč. Prašičev ne bodo smeli klati doma.

»Vse boš obrnil,« je majala z glavo mati.

(Nadaljevanje prihodnjič.)

Naša največja slabost

Tine Janhar

Popolnih ljudi brez dvoma ni — saj ima vsak svoje napake; tudi kmetje nismo brez njih. Težko je le reči, katera naša napaka globlje reže v usodo našega podeželskega življenja. Čeravno je skromnost sicer prav lepa čednost, vendar je vprav ta skromnost kmetškega človeka tako umetno privzgojena, da je pri njem postala pravecata usodna slabost! Saj je ravno skromnost vzrok naše pasivnosti v javnem življenju...

Poglejmo samo naše najmanjše javne celice, naše domače organizacije in ustanove, katere obsegajo komaj faro ali kvečjemu občino, in poizvedujmo po številu aktivnih njihovih delavcev, kaj opazimo? Večinoma leži vse delo ustanove na ramah enega ali kvečjemu dveh, treh oseb! In še ti so istočasno pogonska sila življenju cele vrste drugih gospodarskih, prosvetnih, političnih, socialnih, narodnih, kulturnih in podobnih edinic. Če je teh par oseb kos svoji nalogi, če se ne smilijo samemu sebi, če jim dopušča čas in njihovo gmotno stanje — potem to še nekako gre. Kjer pa odpove samo eden teh pogojev, tam nastanejo motnje, ki povzročajo hiranje, mrtvilo, a s tem končno propast takih, le samo od par ljudi vodenih ustanov. Istotako brezpogojen polom celega števila ustanov povzroči daljša bolezen takih funkcionarjev ali celo smrt — a nadomestila za njihova važna mesta v organizacijah ni!

Pri vsakokratnih razdelitvah mest za upravljanje teh važnih celic (ki so vir blagostanja — pa tudi neprijetnega razočaranja) čujemo dokaj čudna opravičila kot »jaz nisem za to sposoben, on je bolj vajen« ali »nimam časa«! Zato ni čuda, da v takih okoliščinah živeče ustanove ne nudijo onega, kar od njih pričakujemo!

Kakor v svojem lokalnem javnem življenju, tako pogrešamo sodelovanja širokih plasti naroda tudi v širšem gospodarskem, socialnem, političnem in kulturnem svetu! Saj bi nesodelovanje kmetškega stanu v javnem življenju marsikateri površen opazovalec tolmačil tako, da ta stan pač nima nikakih posebnih teženj in stremljenj! Zato pa se ta naša skromnost pojavlja v toliko bolj škodljivih odtenkih: Mesto da povdarimo, da se kmetški stan nahaja v obupnejšem položaju kot kdaj koli, mrzlično rešujemo svoje ogrožene osebne interese... pozabljajoč, da vendar zavisi usoda skoro vseh od vzajemnega sodelovanja. Ako bi kakšen drugi stan obupaval nad svojim obstojem, bi kričal v javnosti, da bi ga čul ves svet — kmetovalec pa že cela leta prodaja svoje pridelke za polovico do $\frac{2}{3}$ izpod pridelovalnimi stroški — a obupava komaj slišno... V svoji skromnosti se boji, da ga čuje družina v hiši, mesto da bi mogočno stopil na javno pozornico, udaril ob mizo in podrobno dokazal, da tako dalje ne sme iti in ne more, da današnji gospodarski red žaga veje, na kateri sam sedi in da bo isti v svoji naivni brezbriznosti sam povzročitelj katastrofe.

Načrtno gospodarstvo in smotrena demokracija

Dr. Milan Hodža

V široki svetovni javnosti, zlasti med delavno množico, je danes zmagovito načelo o načrtnem gospodarstvu. Razni ukrepi mnogih evropskih držav pričajo, da gremo nasproti dobi, čije glavna vsebina bo načrtno gospodarstvo in kolektivni družabni red — neomejena svoboda in korist poedinca bo nujno podrejena koristim skupnosti. To težnjo je odločno povdaril tudi naš novi kmetijski minister dr. Dragutin Janković. Neizčrpanemu in zdravemu jugoslovanskemu kmetstvu se s tem odpira doslej komaj slutena bodočnost in možnost neposrednega tvornega gospodarskega, socialnega in političnega udejstvovanja. Naše mlado kmetско gibanje se že dobro desetletje bori za zmago teh spoznanj in podoba je, da je vprav zdaj prišla ta borba v odločilno stanje, zato moramo tem vprašanjem posvečati kar največ pozornosti. Načrtno gospodarstvo pomeni za nas pravzaprav načrtno, smotreno zadružništvo, ki mora postati temelj naše bodoče dobe, gospodarske in socialne državne ureditve. — V naslednjem sem prevedel nekaj odlomkov iz obširnega poglavja »Načrtno gospodarstvo in smotrena demokracija« čehoslovaškega kmetijskega ministra in odličnega socialno-agrarnega ideologa, dr. Milana Hodže. Čehoslovaško kmetijstvo je pričelo že dejansko izvajati načrtno gospodarstvo (žitni monopol, ureditev kmetijske produkcije itd.); hrbenica te gospodarske in socialne preosnove je močno zadružništvo. Celokupna gospodarska preosnova pa ni le vanjega značaja, temveč je sociološko, družabno globoko utemeljena v kmetstvu kot družabni osnovi vzhodne in srednje Evrope.

France Gerželj

Nesporno je, da kapitalistična oblika klasičnega liberalizma niti s svojo vsebino niti s svojimi metodami ne bo privedla k izhodu iz gospodarske krize. Njen neomejen individualizem je pravzaprav krizo še zaostрил, ker je dopustil nadprodukcijo, ne računajoč, da predpostavlja povečana produkcija zadostno potrošnjo. Neomejena svoboda v konkurenci se je sprevrgla v špekulacijo, ki je razvala tržišča in porušila ravnovesje med povpraševanjem in ponudbo. Brez dvoma je, da s svobodno igro in tekmo gospodarskih sil ter borbo cen ni možno ozdraviti te razrvanosti, marveč jo še poglobiti.

Samo po sebi se nam vsiljuje vprašanje: moreta priversti iz krize socialistična teorija in praksa? Tam, kjer sta se obe složno uveljavili, vidimo, da tudi potom državnega socializma ni mogoče priti do cilja. Razumljivo je in obenem zelo poučno, da opušča moderni konstruktivni socializem povsod tam, kjer se ne obotavlja prevzeti odgovornosti ali soodgovornosti za vodstvo države, ortodoksno (pravoverno) marksistično teorijo ter v izkušnjah išče novo.

V tej zmedi se priglša k besedi vas. Kakšna je njena gospodarska in socialna funkcija? Kakšna je zlasti naloga čehoslovaške vasi? Zakaj med čehoslovaško vasjo in vasjo v prvenstveno kmetjskih državah je znatna strukturna razlika. V prvenstveno kmetjski Jugoslaviji, tako v stari Srbiji kakor Hrvatski, in nekdanji Bolgarski za Stambolijskega je mogla vziti teorija čiste agrarne družabne strukture (ustroja). Štefan Radić je mogel iz svojega okolja ustvar-

jati teorijo, da temelji država na kmetijski upravi in ta na kmetijski občini. Toda sam prirodni razvoj je s svojo družabno diferenciacijo premagal konservativne stanovske družabne teorije. Nobeni državi ni sojeno, da za zmiraj ostane kmetijska. Kmetijstvo samo ustvarja industrijo, ker jo potrebuje, da zadovolji svoje kulturne potrebe in predela ter z vrednoti svojo prvoprodukcijo. Razvoj ne vede v osamljenost, v izolacijo, ampak v sodelovanje, h kooperaciji kmetijstva z industrijo. Če to velja za prvenstveno kmetijske države, potem velja v še večji meri za države z raznolikim gospodarstvom, kot je tudi Čehoslovaška. Lahko trdimo, da ustvarja življenja sposoben kmetijski nazor le tisti agrarizem, ki se stika, ki kooperira z industrijo. Nočemo narediti napake, kakršno je naredila industrija. Angleški industrijalizem si danes trpko očita zgodovinsko zmoto, ko je zavrl razvoj lastne države s tem, da je svojemu urbanizmu žrtvoval ruralizem in na ljubo svojim tovarnam uničil kmetijstvo. Agrarizem pa ne sme biti enostranski. — Iz svojih izključno stanovskih početkov se mora agrarizem povzpeti na višje narodno gospodarsko stališče. Na Čehoslovaškem je to storil. Edino če je v stalnem stiku in borbi z industrijo se morejo izpolniti njegove produkcijske in trgovinske metode in zvišati njegova življenjska mera (standard).

S čim more izpolniti čehoslovaški agrarizem nalogo, za katero imata liberalizem in socializem premalo poguma in konstruktivne sile? S tem, da podvzame revizijo in temeljito spremembo liberalno-kapitalističnega sistema, za kar ni in po svojem značaju tudi ne more biti sposobna buržuazija. In dalje s tem, da se proti kapitalizmu ne postavi v popolno opreko, ampak reformistično, ter da iz liberalizma ohrani individualizem do tiste meje, ko individualizem ne izpodkopava koristi skupnosti, marveč samoumevno predstavlja pogoj npravnega in gospodarskega napredka. Zakaj pa more vprav kmet prevzeti nalogo posrednika med klasičnim liberalizmom in ortodoksnim marksizmom? Za to nalogo ga usposablja njegova natura, njegov izvor. Ortodokсни marksizem je razdelil človeško družbo v dva tabora: v kapitalistične podjetnike in mezdni proletarijat, ki ga izkoriščajo kapitalistični podjetniki. Iz tega spoznanja je izšla socialistična teorija o socializaciji (podružabljenju) proizvodnje. Iz socializacije proizvodnje pa je izšel nauk o osredotočenju proizvodnih sredstev v velikih podjetjih, ki jih bodo obvladali predstavniki proletarijata. To bi pomenilo postopno izginjanje vsega, kar je v človeški družbi med »velikimi« in »malimi«. Niti gospodarski niti družabni razvoj ni šel to pot. Osvoboditvi industrijskega delavstva je sledila po ukinitvi podložništva osvoboditev kmetijskega ljudstva. Navidezni prepad med »največjimi« in »najmanjšimi« je izpolnil silni center, ki ni izginil, temveč silno rase. Center kmetijskega ljudstva, ki je v okviru svoje kmetijske proizvodnje z agrarno reformo pomedlo z veleposestvom. S tem je premagalo oviro, ki je onemogočala izravnane gospodarskih in družabnih sil. Ta center postaja mogočnejši in silnejši ter razširja svojo oblast in moč, zakaj v njegovo območje spadajo po svojem izvoru vsi tisti nekmetje, ki jih je življenje samo odvrnilo od individualnega kapitalizma in od proletarijata. Kmet je ovrigel tudi tisto teorijo marksizma, ki je razdelila ljudi v dve kategoriji: samo-delodajalce in samo-delojemalce. Kmet vnaša, zlasti po izvedbi agrarne reforme, v družabno strukturo tretjo sestavino. Kmet ni le samo-delodajalec niti samo-delojemalec, ampak v pretežni večini delodajalec in delojemalec, zavoljo česar postaja ljudska sredina novega demokratičnega srednjega stanu.

Po svojem družabnem položaju, po svojem poklicu in svojih interesih ni kmet le določen, ampak je nujno primoran ustvariti nov sestav med individualističnim kapitalizmom in mehaničnim kolektivizmom. Zato podzavestno, danes že zavestno zavrača oboje ter ustvarja nov sistem, braneč proti socia-

lizmu družabne vrednote individualizma in ruši zastarelo in z razvojem premagano nadvlado kapitala tako, da ga postavlja v službo proizvodnje in splošnih socialnih nalog. Stari kapitalizem je bil samemu sebi cilj ter je v svojem dejstovanju izhajal s stališča največjega dobička, ne glede na množico šibkejših ljudskih vrst. Zdi se, da je kapitalizem pozabil v svoji zaslepljeni grabežljivosti računati ter se je znašel pred bankrotom (polomom). Čehoslovaški agrarizem je pristopil k smotreni ureditvi žitnega trga, k ureditvi kmetijske proizvodnje in tržišča z živino. Ni možno reči, da je načrtno gospodarstvo ne-
logično. Zakaj vprav industrija in trgovina vesta, da je svetovna trgovinska politika že zdavnej opustila liberalistične osnove svobodne konkurence.

Pa le gospodarstvo? Ves svet se zvija v takozvani krizi demokracije. V čem je pravzaprav vzrok te krize? Kakor liberalizem in socializem tako je ob svojem početku vstopila v življenje tudi demokracija kot apriorističen nauk. Zgodovinska zmeta je bila, prevzeti abstraktno teorijo v državno-politično prakso ne oziraje se na to, ali odgovarja gospodarskim in psihološkim pogojem ljudstva, ki naj ustvari politične oblike življenja. Vprav v tem je bilo takozvano »izdajstvo« intelektualcev, ko so, zaverovani v svoje ideje, služili predvsem svojim lastnim predstavam ter še malo niso poskušali prilagoditi svoje ideje širokim vrstam ljudstva, njegovi duši in značaju in njegovim gospodarskim potrebam. To je bil spet oni neomejeni individualizem, ki je vnesel prve klice poloma povsod tam, kjer so predhodno manjkali in še manjkajo tradicionalni in vzgojni pogoji demokracije, n. pr. angleške. Tako teoretično formulirana demokracija, liberalna demokracija, se je ohranila v klasičnih mejah: v Angliji, Franciji in Švici; ni se pa ohranila v državah, čijih narodno zedinjenje je vzniklo iz romantike, torej v Nemčiji in Italiji. Tudi se ni ohranila v celi vrsti srednjeevropskih držav; ohranila pa se je in živi v Čehoslovaški.

Polovičarska bi bila trditev, da se je v Čehoslovaški ohranila demokracija po zapadnoevropskem vzoru s pomočjo buržuazije in proletarijata. Nepri-
stransko je treba ugotoviti pri ohranitvi čehoslovaške demokracije tudi dejavnost kmetkega človeka. Kdo ve, kakšna usoda bi doletela čehoslovaško demokracijo, če bi se morala naslanjati izključno le na čehoslovaški liberalizem in socializem. Osrednji položaj kmeta je viden tudi pri ohranitvi čehoslovaške demokracije, ki ji čehoslovaška vas služi s svojim družabnim poslanstvom.

Angleška demokracija je dobila svoje bistvene oblike v angleški neodvisni cerkvi. Čehoslovaška demokracija pa je našla svoje bistvo in trdna tla v duševni in duhovni naravi kmeta, t. j. v svobodi poedinca, omejeni z interesi družine in podrejeni prirodni avtoriteti družinskega poglavarja. Ob vzniku republike nam je bilo jasno, da bi utegnila naša demokracija — demokracija slovanskega naroda, ki je podvržen izpadom individualizma — razpasti, če bi brez ozira na značaj našega ljudstva sprejeli osnove in skušnje zapadnoevropskega liberalizma. Že takrat nam je bilo jasno, da mora predvsem kmetstvo utemeljiti čehoslovaško demokracijo na osnovi smotrenosti in vztrajnosti. Drugi narodi ohranjujejo svojo demokracijo z avtoriteto šele, kadar je razkroj že dosegel višek. Čehoslovaški kmet je demokracijo zaščitil pred razkrojem s tem, da jo je usmeril ter ji vcepil spoštovanje do nravne, intelektualne in zakonske avtoritete.

V ognju se ne izčisti le zlato, ampak tudi demokracija. Demokratična Čehoslovaška je s pomočjo svojega kmeta premagala doslej vse preizkušnje, kakršnih drugi niso zmogli. Kakšna je torej v današnji dobi funkcija čehoslovaške vasi? Načrtno gospodarstvo — smotrena demokracija!

Ljudje, knjige in knjižnice

France Artnak

Skoraj po vseh naših vaseh imajo najrazličnejša društva svoje knjižnice. Slovenski človek ima pač mnogo smisla za čitanje in čuti nujno potrebo po lepi knjigi, ki mu krajša večere in dolge nedeljske popoldneve. Lepa knjiga je za kulturnega človeka to, kar blagodejni dež po vročih, suhih dnevih za polje. Človeku se zbuja prekipajoča čustva, ostri se mu duh in širi njegovo obzorje. In kdo bi si ne želel biti širokega pogleda, močnega in ostrega duha in plemenitega nastrojenja? Mislim, da med Slovenci takega človeka sploh ne najdemo. In to je prav! Samoizobrazba je znak močne energije, ki more kljubovati najtežjim preizkušnjam življenja. Takih ljudi rabi naša domovina in na takih ljudeh slone temelji zdrave in svetlejša bodočnosti.

Pri ustanavljanju, oziroma organiziranju knjižnic po naših vaseh pa se mnogo, premnogo greši. Po večini gre cilj ustanovnikov za tem, da se z nabilateralno akcijo spravi v knjižnične predale kar največ knjig, brez ozira na njihovo umetniško ali znanstveno kvaliteto in včasih celo brez ozira na smotreno, enotno ureditev knjižnice. To je eden izmed največjih grehov. Zdi se mi, da bi bilo včasih boljše knjižnice sploh ne ustanoviti, kakor pa jo natrpati s knjigami najnižje umetniške in znanstvene kakovosti. Ali ni neodpustljiv greh, zastrupljati zdravo, razvoja željno kmetško dušo, ki so ji še ostala prikrita, hvala Bogu, mnoga mestna in predmestna razočaranja, z navadnim, celo podpopovprečnim šundom, ki so ga že svoj čas vsaj šole skušale zatreti, oziroma omejiti njegovo razširjanje. Na žalost pa se jim to ni posrečilo, ker stoji za njim pač močna, z ogromnim kapitalom podprta židovska propaganda.

Toda, na lastne oči sem se lahko prepričal, da obstoja skoraj največ knjižnic s takim ničvrednim blagom. A to ne samo v Dravski banovini, temveč je segla ta bolezen tudi na jug, kjer so knjižnice po vaseh pač še redek pojav. Pa bo rekel kdo: — Saj moramo imeti v knjižnici take knjige, saj je po njih največ povpraševanja! Je že mogoče res, da povprašujejo ljudje po takih knjigah, temu ne ugovarjam. Vendar pa to ni noben izgovor. Če bi ne bilo takih knjig v knjižnici, bi se povpraševalci pač zadovoljili s kvalitetnimi knjigami in si tako zopet vzgojili okus in ločili umetnost od šunda.

Krivda radi tega leži največkrat na knjižničarjih, mnogokrat pa tudi na odborih, ki se boje, da bi na občnem zboru ne mogli pokazati dovolj svojega prizadevanja s številom v knjižnici se nahajajočih knjig. Nikoli pa se mi ni še dogodilo, da bi bil slišal na kakem občnem zboru poročilo, ki bi omenjalo, da ima toliko in toliko izpopolnjeno zbirko slovenskih, srbohrvatskih del in del v eventuelno drugih jezikih.

Končno pa leži mnogo krivde tudi v nesmotreni ureditvi knjižnice. Knjige je treba razporediti ne samo po zaporednih številkah, ampak po pisateljih od starejše do novejšje dobe, dalje ločiti strokovne, poučne in znanstvene od leposlovja in v leposlovju zopet ločiti posebej pesmi, romane, povesti, novele itd. Najvažnejše pri vsem pa je, da pozna knjižničar svoje knjige in čitalce.

Mnogokrat se tudi dogodi, da je v knjižnici na ogromno izbiro šunda, knjig domačih pisateljev pa zaman iščeš, razen nekaj izjem, v seznamih knjig. To pa je največja nemarnost in greh, ki ga nekaterim knjižnicam res ne morem oprostiti. Dovolj imamo pristnih slovenskih pisateljev, dovolj lepih in zabavnih izvirnih slovenskih knjig, ki so pa zvečine tudi po ceni dostopne vsem ljudskim knjižnicam. Boljše je, kupiti za enak denar eno samo umetniško kvalitetno delo, kakor pa deset ali sto knjig, o katerih vemo, da bodo zastrupile pristnost mišljenja našega kmeta, našega delavca in slovenskega člo-

veka sploh. Končno pa mora gledati še vsak knjižničar, ki se zaveda svoje funkcije, da bo najprej skušal izpopolniti poverjeno mu knjižnico s slovenskimi, nato srbohrvatskimi, potem strokovnimi in znanstvenimi in še le na to tudi s tujimi deli, ki pa morajo odgovarjati po umetniški, znanstveni ali propagandni kvalifikaciji miljeju čitalca.

Z večine opazamo te nedostatke v knjižnicah radi premajhne pažnje pri izbiri knjižničarjev. Knjižničarji morajo imeti prvič dovoljno izobrazbo, drugič pa tudi dovolj močno voljo in krepko roko pri izbiranju knjig in urejevanj knjižnic. Na deželi je ustanavljanje in urejevanje knjižnic najlepše polje udejstvovanja inteligence, ki ne sme stati nad kmetskim ljudstvom kot božanstvena inteligenca, ampak mora biti z njim, ker le s svojim pozitivnim kulturnim delom in povzdigom splošnega miljeja podeželja bo učiteljstvo in pa ona inteligenca, ki je zaposlena na kmetih, lahko s ponosom pokazala na svojo izobrazbenost. — Končno bi bilo zelo, zelo potrebno, da bi vršila banska uprava po svojih sposobnih organih kontrolo nad knjižnicami.

Mati piše materi

Ivan Albreht

*Ne bodi žalostna, če ran
ki jih je čas zasekal, čas ne celi —
Jaz, tvoj otrok, verujem v dan,
ko bomo spet doma se vsi objeli.*

*Kako živim v tujini, vedeti želiš —
Življenje često me je že trdo prijelo,
ko pa bi vedela, da ti več ne trpiš,
bi rekla ti: živim veselo.*

*Živim, ker to najvišji je ukaz,
živim, ker hočem biti tebe vredna.
Da bi le srečen bil tvoj ljubljeni obraz,
sem sama rada vse do smrti bedna.*

*Živim za rod, ki v novi čas
prinesel luči nove bo resnice,
živim — kot narekuje mi tvoj glas —
življenje mater slovenske — mučenice.*

IZ ZVEZE KMETSKIH FANTOV IN DEKLET

USTANOVNI OBČNI ZBORI DRUŠTEV KMETSKIH FANTOV IN DEKLET:

17. marca 1935.: Rosalnica (preds.: Janez Pečarič, ppreds.: Stanka Kastelic, taj.: Tone Brodarič, blag.: Apolonija Kolar). — 14. aprila: Zreče pri Konjicah (preds.: Ivan Bombek, ppreds.: Tinka Tič, taj.: Ferdo Brglez, blag.: Jože Košir): Voglje (preds.: Franc Molj, ppreds.: Franca Mlakar, taj.: Janko Oselj, blag.: Josip Žirovnik). — 21. aprila: Črnomelj (preds.: Viktor Krašovec). — 28. aprila: Moste pri Komendi (preds.: Peter Jagodic, ppreds.: Mici Završnik, taj.: Tilka Zabret, blag.: Vinko Snoj).

REDNI OBČNI ZBORI DRUŠTEV KMETSKIH FANTOV IN DEKLET:

10. marca 1935.: Draža vas (preds.: Ivan Marguč, ppreds.: Alojzija Ratej, taj.: Leopold Goričan, blag.: Malka Ratej). — 17. marca: Dobrav pri Kropi (preds.: Anton Mohorič, ppreds.: Anica Pogačnik, taj.: Filip Sitar, blag.: Ivan Bertoncej); Hum pri Ormožu (preds.: Vincenc Ivanuša, ppreds.: Anton Otorepec, taj.: Joško Kukovec, blag.: Jožef Šulek). — 19. marca: Sv. Lovrenc v Slov. goricah (preds.: Franc Holc, ppreds.: Franc Čeh, taj.: Milica Čeh, blag.: Martin Janžekovič). — 24. marca: Dramlje pri Celju (preds.: Andrej Jesenek, ppreds.: Joško Jager, taj.: Janko Hrabalek, blag.: Jaka Zabukovšek); Medvode (preds.: Jakob Podviz, ppreds.: Karol Babnik, taj.: Ivan Marovt, blag.: Valentin Janhar). — 31. marca: Sv. Jurij ob južni železnici (preds.: Tone Merslavič, ppreds.: Blaž Urlep, taj.: dr. Albin Sedej, blag.: Jaka Fendre); Sv. Marjeta ob Pesnici (preds.: Ivan Novačan, ppreds.: Franc Fekonja, taj.: Štefka Valentan, blag.: Anton Šuman). — 7. aprila: Sv. Jurij ob Taboru (preds.: Ivan Ocvirk, ppreds.: Franca Kos, taj.: Rezika Rojnik, blag.: France Podbregar); Konjice (preds.: Franjo Koble, ppreds.: Marica Kvas, taj.: Martin

Pregrad, knjiž.: Anica Korošec). — 14. aprila: Rogaska Slatina (preds.: Karl Drofenik, taj.: Korbarjeva); Skaručna (preds.: Alojzij Podgoršek, ppreds.: Minka Vode, taj.: Matevž Bohinjc, blag.: Andrej Pustovrh); Orlavas (preds.: Jože Povše, ppreds.: Ivan Cizej, taj.: Amalija Kronovšek, blag.: Jože Povše). — 27. aprila: Gorenje polje (preds.: Lado Klinc, ppreds.: Pavla Dular, taj.: Franc Urbančič, blag.: Ivan Lavrič). — 30. aprila: Zaplana (preds.: Stane Troha, ppreds.: Franc Modrijan, taj.: Viljem Nanut); Gaberje (preds.: Vinko Zupančič, ppreds.: Tone Šeler, taj.: Rezika Kežman, blag.: Rezika Polovič).

TEČAJI

Ptujski pododbor je priredil v dneh 24., 25. in 26. marca t. l. prosvetno-organizatorični tečaj za dekleta v Ormožu. Tečaj je vodil predsednik Pododbora tov. Joško Tomazič. Na tečaju so predavali: dr. A. Hrovat, Ana Vadnjalova, Ivan Kronovšek, Mira Kolaričeva, dr. Ciril Kocmur, Alojzij Tomšič, Stanko Zorčič, Olga Sijančeva, Srečko Vittori, Joško Nardin in zaščitna sestra Zdrav. doma iz Maribora. Tečajnice so si ogledale tudi zemljiško knjigo, sanatorij dr. O. Majeriča ter posetile kinopredstavo.

Ponikva ob južni žel. Pod okriljem našega Društva kmetijskih fantov in deklet se je vršil od 9. decembra 1934. do 9. marca 1935 banovinski tromesečni kmetijsko-gospodinjski tečaj, ki ga je obiskovalo 20 deklet. Zaključil se je z lepo uspelo razstavo, katere so se med drugimi udeležili načelnik kmetijskega oddelka kraljevske banske uprave ing. Zidanšek, ravnatelj kmetijske šole v Sv. Juriju ing. Petkovšek, starši gojenk in mnogo drugega občinstva.

III. PROSVETNO - ORGANIZATORIČNI TEČAJ ZA DEKLETA V LJUBLJANI

Dne 7. aprila t. l. so odhajale naše tovarišice, ki so se udeleževale dekljskega pro-

svetno-organizatoričnega tečaja Zveze, ki se je vršil od 29. marca do 6. aprila t. l., na svoje domove. Odhajale so veselo, saj so nesle s seboj mnogo koristnih naukov, ki so si jih pridobile na tečaju. Naj v kratkem orišemo potek tečaja:

Otvoritev tečaja se je vršila dne 29. marca v dvorani O. U. Z. D. na Miklošičevi cesti. Ob 3. uri popoldne se je zbralo v dvorani 41 tečajnic, naših članic iz vse Slovenije. Otvoritve se je udeležilo mnogo predavateljev in odličnih predstavnikov oblasti. Pomembno slavnost je otvoril predsednik Zveze tov. Ivan Kronovšek, ki je tovarišicam izrekel prisrčno dobrodošlico z željo, da bi odnesle s tečaja mnogo koristnih smernic za čim lepši razvoj naših kmetско-mladinskih organizacij, v katerih se naj kmetška mladina izobrazuje in tako pripravlja za novo dobo, za dobo kmetškega napredka. Tov.

zdravil dekleta in jih zlasti vzpodbujal h kmetijsko-strokovni izobrazbi in končno je v jedrnatih in zabavnih besedah govorila tečajnicam še tov. Manica Komanova.

Sledilo je otvoritveno predavanje g. dr. Riko Fuxa »O življenju in delu blagopokojnega Viteškega kralja Aleksandra I. Zedinitelja«. Ob izklesanem izvajanju smo si predočili mogočno sliko Njega, našega blagopokojnega kmetškega vladarja, ki je žrtvoval svoje življenje za blagor svojega naroda.

Naslednje dni so tečajnice pazljivo sledile vsem predavanjem naših strokovnjakov in javnih delavcev; bile so velika družina, katero je povsod vodil naš neumorni predsednik tov. Kronovšek. Tečaj je bil organiziran tako, da so imela dekleta vsak dan po 5—7 ur predavanj, ki so obravnavala vsa vprašanja, ki se tičejo naših deklet kot društvenih delavk in bodočih gospodinj in mater. Ostali

Udeleženske III. prosv. org. tečaje za dekleta (na sliki vidimo tudi vodstvo in nekatere predavatelje.)

Kronovšek je sporočil tudi iskrene pozdrave bana g. dr. Puca ter prisrčno pozdravil načelnika kmetijskega oddelka kr. banske uprave g. ing. Zidanška, zastopnika prosvetnega oddelka g. šol. nadzornika Drnovška, mestnega višjega svetnika dr. Rika Fuxa in druge. Nato je načelnica Zvezinega ženskega odseka tov. Iva Bergantova pozdravila tečajnice in razjasnila način, kako se usposobijo kmetška dekleta za naloge, ki čakajo kmetško ženo kot ustvariteljico nove kmetške dobe. Načelnik g. ing. Zidanšek je po-

čas so tečajnice porabile za razne ogledе in si tako ogledale: mestni muzej, tiskarno, mestno klavnico, tovarno »Pekatec«, kjer so si ob strokovni razlagi g. direktorja ogledale vse naprave in dobile še vsaka vzorec »Pekatec« za poizkušnjo. Dalje so si ogledale še mestno vrtnarijo, kjer jim je g. ravnatelj Lap z veseljem razkazal vse, jih poučil kakšne vrste povrtnin naj gojijo doma in podaril vsaki nekaj cvetic in semen. Posetile so tudi dramo, opero in kino. V nedeljo popoldne so v veselem razpoloženju in skup-

nem prijateljstvu napravile izlet na bližnji Rožnik in druge lepe točke. Tečajnice so stanovale skupno v areni Narodnega doma, na hrani pa so bile v Delavskem domu, kjer so bile zelo dobro postrežene.

Zaključek tečaja je bil prirejen v lepo okrašeni dvorani Delavskega doma, za kar gre največja zasluga gđc. Sonji Rožmanovi. Večer so posetili tudi mnogi predavatelji in Zvezini odborniki, katerim se je za njih sodelovanje zahvalil predsednik Zveze tov. Kronovšek. Nato se je tečajnica tov. Cilka Podgoršek v preprostih in lepih besedah zahvalila tov. predsedniku, ki je s svojo neumornostjo in požtvovalnostjo doprinesel, da se je tečaj tako vzorno izvršil.

Drugi dan so tovarišice-tečajnice odhajale na svoje domove, ne le z dobro voljo in vne-
mo do dela, temveč tudi idejno in strokovno pripravljene zanj. Sedaj bodo lahko delale doma v Društvih kmetskih fantov in deklet in pomagale organizirati vso kmetsko mladino pod skupno streho našega kmetsko-

mladinskega gibanja. Želimo jim pri tem plemenitem delu največji uspeh!

IGRE

Naša društva so priredila v zadnjem času sledeče igre: Sv. Bolfenk pri Središču: dne 22. aprila igri: »Ploha« in »Oporoka Lukovskega graščaka«; Sv. Planina: dne 28. aprila veseloigro: »Lumpacij Vagabund«; Dramlje pri Celju: dne 5. marca igro: »Vozel«; Grahovo: dne 21. aprila igro: »Sin«.

PREDAVANJA IN RAZNO

Gaberje pri Brežicah: dne 7. marca — tov. Bavdaž »O gojenju breskev«. — Sv. Planina: dne 25. marca — sreski kmet. ref. g. Šušteršič »O kokošjereji« in g. Kolenc, učitelj »O sadjarstvu«. — Hajdina pri Ptuj: dne 28. aprila — tov. Franc Holc »O sadjarstvu«. — Sv. Marjeta ob Pesnici: dne 3. marca pustni zabavni večer s šaloigro in narodnim petjem. — Gaberje pri Brežicah: dne 30. marca: »Večer kmetske matere«. — Bloke: dne 14. aprila — akademija s petjem.

POSKUSNI KROŽKI

Praščjerejski krožek v Dobrunjah je končno 17. aprila t. l. prejel že težko pričakovane živali. Vsaka udeleženka je prejela po dva komada s približno enako skupno težo 38½ kg do 42½ kg. Drugo jutro je bil tečaj, ki je dal navodila, kako krmiti, kako negovati živali in kako zapisovati krmo. Sledil je ogled hlevov. Vse članice so pripravile snažne in lepo pobeljene hleve.

Udeleženke pridno zapisujejo podano krmo in stroške. Krmilni dan za 1 prasca stane v aprilu od 44 para do 93 para. Dnevni prirast znaša od 25 dkg do 37½ dkg. Kilogram prirasta (samo krma) stane 1,60 Din do 2,53 Din.

16. junija bo ponovni ogled. Istega dne bodo svinjke, katerih je 9, rezane, vseh 12 živali pa cepljenih proti rdečici. Popoldne bo predavanje o boleznih ter strokovni tečaj.

Krožka za vzrejo piščancev v Beričevem in Šmartnem ob Savi sta se borila z velikimi težkočami kako dobiti koklje. Baš pomanjkanje dobrih kokelj je tudi razlog, da je valilni uspeh v Šmartnem nepovoljen. V Beričevem je bil uspeh dober. Po stanju

dne 5. maja je bilo v Beričevem od 180 jaje 111 zvaljenih živih piščet. Vsaka udeleženka, katerih je bilo 6, je prejela 30 jaje in ima od 11 do 22 piščet. Piščeta vodi po ena koklja, drugo smo napodili.

V Šmartnem je imelo 6 udeleženek po 30 jaje in 2 po 15, skupaj 210 jaje. Iz teh jaje se je ohranilo le 60 piščet, kar je prav slab uspeh. Vendar ima udeleženka Mihelič Mici od 15 jaje 12 piščancev, kar je najboljši uspeh obeh krožkov.

Za bodoče je glavno zapisovanje krme, da se izračunajo stroški vzreje. V kratkem bomo izločili petelinčke in jih po kratkem pitanju prodali. Ing. B. W.

Člani krožkov za pridelovanje krompirja so prejeli za letošnje tekmovanje semenski krompir sorte »jubel«, ki je bil nakupljen v Avstriji. Prejeli so:

Krožek v Beričevem 480 kg, v Dravljah 360 kg, v Št. Vidu nad Ljubljano 360 kg, na Golem-Škriljah 660 kg, v Notranjih Goricah 420 kg, v Dobrunjah 600 kg in krožek v Šmartnem 420 kg, skupno torej 3.300 kg. Vodja krožkov so tovariši: v Šmartnem

Mihelič Anton, Hrastje 8, v Dravljah Čarman Franc, v Beričevem Avsee Alojz, v St. Vidu nad Ljubljano Babnik Tine, v Notr. Goricah Kušar Alojz, v Dobrunjah Kerzin Anton, v Golem pa Šteblaj Nikolaj.

Vseh natečajnikov skupno je 54 in sicer v Dobrunjah in Golem po 10, v Šmartnem in v Notranjih Goricah po 7, v Dravljah in v Št. Vidu po 6, v Beričevem pa 8.

Krompir ko komisija dvakrat pregledala. Prvič za časa cveta, drugič pa, ko bo krompir prišel dozorevati. Dotlej je potrebno krompir okopati in osipati; drugega dela ni na krompirjevi njivi, razen opazovanj in vpisovanj, kakor smo zadnjič razložili.

Ing. V. S.

VPRAŠANJA ZA PRIDELOVALCE KROMPIRJA.

Ing. Vinko Sadar

Člani krožkov pridelovalcev krompirja — katere bomo odslej na kratko označevali s kratico »k. k.«. bodo koncem leta pri tekmoivanju tudi izprašani o pridelovanju krompirja. Tudi znanje bo odločalo pri končni oceni k. k. Zato naj se vsak k. k. potruži, da najde odgovor na spodaj našeta vprašanja; odgovor naj išče v knjigah (n. pr. Rohrmann: »Posebno poljedelstvo«), pa tudi v »Kmetovalcu« ali pa pri izkušenih kmetovalcih, kmetijskih strokovnjakih itd. Marsikaj bo tudi dognal s samim opazovanjem rastline tekom pridelovanja in na koncu ob branju krompirja in preračunanju izdatkov in dohodkov.

Vprašanja so vzeta po večini iz knjižice: »Uprava Ziemniakov« od prof. J. Mikutovskega, ki služi poljskim k. k. v poduk; so pa prikrojena za naše razmere in izpopolnjena. Evo jih:

1. Ali odžene posajen gomolj poprej korenine ali stebelca?

2. Koliko časa preteče, da se pokažejo listi krompirja iz zemlje, t. j. da krompir vzide?

3. Zakaj ne more zrasti iz majhnega gomolja krepak in košat grm krompirja?

4. Ali se napravijo gomolji na koreninah krompirja?

5. Katerih redilnih snovi ne more krompir sprejemati, če mu uničimo korenine?

6. Katerih redilnih snovi ne more sprejemati krompir, če mu oberemo listje?

7. Zakaj daje v senci rastoči krompir slabši pridelek?

8. Ali morejo zeleni poganjki (cima) krompirja odgnati korenine? Kateri njihovi deli? Kaj je za to potrebno?

9. Kaj bi bilo, če bi krompir posadili zelo globoko, n. pr. 30 cm?

10. Kaj bi bilo, če bi krompir posadili pri vrhu zemlje n. pr. 5 cm globoko?

11. Kaj bi bilo, če ne bi pokrili krompirja z rahlo, prhko zemljo, temveč s kepami v velikosti pesti? Kako bi krompir tedaj rastel?

12. Kje bo več vlage za časa suše, ali v zbiti zemlji, ali v zgoraj prhki zemlji (n. pr. z brano zrahljani) ali v zemlji, pokriti z gnojem?

13. S čim in kako privzema rastlina iz zemlje redilne snovi (hranine)? Ali so v koreninah odprtine, skozi katere lahko pronicajo hranine v prvotni obliki?

14. Ali se rastlina lahko prehranjuje s hraninami, ki so v vodi neraztopljive?

15. Kje je več raztopljivih redilnih snovi, v vodi, v zemlji ali v gnoju?

16. Ali propušča vodo kožica starih korenin?

17. Kakšne različne sorte krompirja si videl: a) v domačem gospodarstvu, b) na vasi? V čem se razlikujejo? O katerih trdijo, da so najboljše? Zakaj jih hvalijo? Poznaš oneidovca? Poznaš kresnika, rožnika, jubela?

18. Kdaj cvete krompir? Kakšna je barva cvetov? Kaj je v jagodi, ki se razvije kmalu potem, ko krompir odcvete?

19. Kateri krompir je boljši: ali oni, ki vsebuje več vode, ali oni, ki jo ima manj?

20. Kateri krompir je okusnejši?

21. Ali se vse sorte krompirja enako kuhajo?

22. Katera vrsta krompirja, ki jo imajo na vasi, najraje gnije?

23. Katere sorte krompirja v vasi trgovci največ kupujejo?

24. Na katerih vrstah krompirja se cima najprej osuši?

25. Zakaj bo imel vsak gospodar več vrst krompirja ne pa ene same?

26. Kdaj je krompirjev gomolj zrel?

27. Kaj se zgodi s krompirjem, ki na trdo zmrzne in kaj, če samo prezebe?

28. Kdaj pričnejo gomolji odganjati v kleti, v zasipnicah?

29. Ali postane gomolj, ki je pognal klice, lažji ali težji, če mu klice oberemo?

30. Kako odganja krompir na svetlem? Zakaj krompir na zraku odžene, a žito ne vzkljuje?

31. Ali je mogoče star krompir od minulega leta, ohraniti čez poletje?

32. Zakaj postane krompir lažji pri ležanju v kleti ali v zasipnici?

33. Zakaj je v kleti, kjer leži krompir na velikem kupu, toplejše kot v prazni kleti?

34. Kaj bi se zgodilo s krompirjem v kupu (zasipnici), če bi prah ne mogel pronicati do njega? Če bi n. pr. nasuli nanj 2 cm na debelo zemlje?

(Nadaljevanje prihodnjič)

DEKLETA MATERAM!

Slovenska mati, Ti naše najvišje in najdražje, kako Te častimo. Težka in bridka je Tvoja pot; mučenica si. Junaško prenašaš svoje trpljenje. Ti si nam zaklad in kjerkoli smo, si združena z nami. Doprinašaš nam največje žrtve ljubezni in tudi mi Ti poklanjamo vsa svoja ljubeča srca. Ohranjena nam boš v večnem spominu.

Slovenska dekleta.

O HIGIJENI

Nauk o zdravju se imenuje higijena. Človek je najbolj razvito bitje na zemlji. Njegovo telo je sestavljeno iz različnih zunanjih in notranjih organov, ki so v medsebojni zvezi in opravljajo določene funkcije. Da nam ostane telo zdravo, ga je treba varovati in negovati.

Glava je pokrita z lasmi. Skrbeti moramo, da predčasno ne izpadejo, ali pa prehitro ne osivijo. Če začnejo lasje siveti, je dostikrat to znak, da je glava bolna. Lasje sivijo vsled pomanjkanja barvila. Treba ga je nadomestiti.

Tudi ušesom je treba posvetiti vso pažnjo. Čistiti se jih ne sme s kakšnimi ostrimi predmeti, ker je nevarno, da ne počí bobnič, odnosno mrena. Tudi prepogosto čiščenje ušesnega masla ni zdravo, kajti potem imajo razne bakterije mnogo lažjo pot v nje, kakor sicer.

Eno izmed najvažnejših čutil pa so naše oči in zato moramo paziti, da si jih ohranimo zdrave. Ni hujšega gorja na svetu, ka-

kor biti slep. Zato ne glejmo preblizu, ne čitajmo pri slabi razsvetljavi, v mraku ali na soncu in pa kadar smo bolni. Ako oči obole, naj nam bo prva in resna skrb, da si jih čimprej pozdravimo.

Tudi kožo je treba skrbno negovati. Sestavljena je iz nešteto lojnic, ki izločajo loj in iz nešteto znojnic, ki propuščajo znoj. Če so kožni pori zamašeni, se naredijo razni mozoli, ki kvarijo kožo in s tem ves obraz. Kadar koža razpoka, kar se večkrat zgodi od vetra i. dr., jo je treba namazati. Rabite kakšno dobro pomado za obraz! Kmalu bo postala koža lepo voljna in sveža.

Kako pa je z zobmi? Če so zobje zdravi, je zdrav tudi človek. Zakaj? Ker zdravi zobje lahko prežvečijo vso hrano in jo pravilno prežvečeno oddajo potem v želodec. Če pa želodec dobro deluje, je navadno ves človeški organizem kolikor toliko zdrav. Ako začutimo, da imamo votel zob, pojdemo čimprej k zobozdravniku. Pri takoj v začetku popravljenemu zobu ni toliko bolečin in tudi zdravljenje je cenejše. Lahko pa prizna tudi vsak, da je mnogo prijetnejše pogledati človeka, ki ima lepo negovane zobe, kakor pa onega z gnilimi zobmi. Matere pazite na svoje otroke, da si ohranijo čimdalje časa zdrave zobe!

Tudi glede ust in ustne dupline moramo biti poučeni. Z negovanjem le-te, se da preprečiti marsikatero nalezljivo bolezen, kakor difterijo.

Tudi nos je zelo važen faktor. Nos je čutilo vonja. Ako nos oboli, n. pr. na nahodu, izgubimo tudi vonj. Skozi nos dihamo. Vsako dihanje skozi usta je nepravilno in je znamenje, da je človek bolan. Mrzli ali tudi nečisti zrak vdihavamo skozi nos. V nosu se nahajajo nekake dlačice, ki nečisti zrak očistijo. Tako očiščeni zrak gre potem dalje v pljuča. Mrzli zrak pa se v nosu segreje in

pride tudi segret v pljuca. Človek se s tem obvaruje raznih bolezni.

Snaga telesa je pol življenja. Če bomo polagali važnost na snago, bo naše telo veliko bolj odporno proti raznim boleznim. Tudi posamezne dele telesa je treba večkrat univati, kakor noge in roke. Pred jedjo je treba zlasti roke temeljito očistiti, ker pride ravno z rokami jed najbolj v dotiko.

Ako smo utrjeni, nam prehlad zlepa ne more do živega, če se pa le pojavi, pa nam ne more posebno škodovati: n. pr. premočenost od dežja in slično. Dobro se prepotimo, pa je zopet vse v redu. Če pa smo pomehkuženi, imajo bolezni precej odprt vhod v človeško telo in se včasih kar trdovratno naselijo v njem.

Bolehnim osebam, ali pa onim, ki mnogo presedijo, kakor šiviljam in slično, so zelo priporočljivi jutranji izprehodi, da se z lah-

koto nasrkajo jutranjega zraka, ki je najbolj čist in zdravilen.

Kakšna pa naj bo obleka, da bo higijenična? Obleka mora biti taka, da lahko propušča zrak. Ker se koža neprenehoma poti, moramo imeti zlasti spodnjo obleko narejeno iz blaga, ki dobro vsrkava znoj. Poleg tega je treba perilo tudi večkrat menjavati.

Stanovanje naj bo higijenično, to se pravi, da naj bo čimbolj snažno. Stene, zlasti v kuhinji in shrambi, je treba pogosto prebeliti, ker se s tem uničujejo škodljive klice raznih bolezni.

Zelo važno je tudi to, da ni stanovanje vlažno, kajti vlaga je silno nezdrava. Stanovanje naj bo svetlo in zračno. Prostori, kjer se največ prebiva, naj bodo obrnjeni proti jugu, spalnice proti vzhodu, kleti in shrambe pa proti severu.

U. J.

Kmetska žena

Ga. Amalija Collantijeva je poklonila našemu društvu v Gaberjah sledečo pesem

*Bogu vsa verna vdana,
vzor dobrega kristjana,
krepostna in poštena
je prava kmetska žena.
Možu je pomočnica
in zvesta mu družica,
otrokom mati blaga,
ljudem kot sestra draga.
Občuje ljubeznivo,
uči prizanesljivo;
če kje opazi zlobo,
nastopi z vso resnobo,
a prav nebeško milo,
je njeno posvarilo.
Marljiva in vesela,
za vse skrbi in dela,
žrtvuje čas, zabavo,
še spanje — žrtev pravo —
v ljubezni do družine,
ko vzgaja hčerke, sine.
Če kdo ji pa kljubuje,
se ona ne huduje;
vse potrpi brez graje
in vzgled prekrasen daje,*

*ko nikdar ne omaga,
kot dobra mati blaga.
Če nima kdaj uspeha,
nikoli ne odneha.
Svari, ponovno prosi,
vse žrtve voljno nosi
in trude preobila,
za svoje drage, mile.
Krivice, zlo, prostaštva,
ji ne vzbudi sovraštva,
le gnus nad zlobo čuti
in žalost v sili kruti.
Žaljivce neizmerno
le ljubi z dušo verno
s sočutjem in dobroti,
z resnobo in s togoto!
Kot angel vse tolaži,
le greh in zlo sovraži,
Zato ji vsak zaupa,
Vse poravna brez hrupa.
Vse ljubi in spoštuje,
za vse se vsa žrtvuje.
Tako ljubeča, blaga
in modra mati draga*

*je kmetska žena revna,
vsaj verna in pohlevna.
Ta vzor prekrasen, mili
mi vsi naj bi vzljubili!
V proslavo večno njeno,
prosimo vsi iskreno:
Navdahni Bog poštene,
dekleta vse in žene,
pa fante in možake
slovenske vse rojake,
da grde, zle napake,
opuščajo naj vsake
in skažejo se take,
v krepostih vseh junake,
kot prave kmetske žene,
ki verne so, poštene.
Da bo slovenski narod,
dobil prenovljen zarod,
ki svetil bode z vzgledom
vsem narodom sošedom,
v proslavo kmetske žene,
junaške in poštene.*

* * *

* * *

Ali veš?

ALI VEŠ?

1. Kako ravnam pravilno z domačim gnojem?
2. Kdaj pomlajamo travnik?
3. Kakšna je razlika med lastnim in prenešenim delokrogom občine?
4. Ali ima zakonski drug v slučaju smrti drugega zakonca pravico do vzdrževanja?
5. Kakšna naj bo kmetska zbornica?
(Glej odgovor številki 5.)

ODGOVORI NA VPRAŠANJA. STAVljena V ZADNJI ŠTEVILKI:

1. Veliko je število napak naših govedorejcev. Našteti hočemo le največje in najbolj razširjene:

a) prezgodnjo odstavljanje telet in sploh preslabo krmljenje telet tja do prvega leta sterosti;

b) privezavanje živali, zlasti mladine, da je onemogočeno gibanje v naravi;

c) vzreja manjvrednih živali in odprodaja dobrih telet;

č) preveliko število živine z ozirom na razpoložljivo krmo;

d) veliko premajhna skrb za travnike, ki se tudi prekasno kosijo;

e) zanikrno in potratno ravnanje z domačim gnojem;

f) pripuščanje krav pod malovredne plemenjake.

Ing. W.

2. Pomladitev stare travniške ruše je bistvo pomlajanja travnikov. Kako pomladiš staro travniško rušo? Najprej travnik pošteno obdelaj, prezrači, t. j. ledino razreži s skarifikatorji ali ostrimi travniškimi branami jeseni in pred setvijo, t. j. po prvi košnji in po dežju, ali v suhih letih po zgodnji košnji otave. Travnik očisti! Dalje pa postopaj na dva načina:

a) Travnik pokrij 3 cm na debelo z mivko, še bolje pa s kompostom ali pa z dobro preperelim hlevskim gnojem! Trave se prerijejo skozi to odejo in se v njej na novo obrastejo, plevel se pa zaduš.

b) Podsetev. Na travnik posej pred dežjem ali po dežju (spomladi, po senu ali po zgodnji košnji otave) mešanico semen trav

z drobnim in težkim semenom: pasjega repa, mačjega repa, šopulje; pa tudi: zlatega ovsca, travniške bilnice, francoske pahovke, pasje trave, travniške latovke, črne detelje, švedske detelje, bele detelje in nokote. Na nižinskem travniku sej n. pr. 11 kg pasje trave, 3 kg mačjega repa, 1 kg pasjega repa, 1/2 kg travniške latovke, 1/2 kg šopulje in 1 kg švedske detelje; skupno 17 kg. Pasjo travo sej samo zase, ostalo seme pa med seboj pomešaj! Seme zavleči s travniško brano, za katero priveži dračja! Ko se travnik osuši, setev povaljaj!

Ing. V. S.

3. Iz raznih razlogov (razbremenitev centralne uprave, vzbujanje zanimanja neposredno prizadetih itd.) se lahko razne zadeve, o katerih se smatra, da bi načeloma spadale v delokrog ministrov ali njim podrejenih organov, prenesejo na posebno v ta namen osnovano skupnost (n. pr. bolniške blagajne) ali pa na kako že obstoječo samoupravno organizacijo n. pr. občino. V preneseni delokrog občine spadajo na primer posli občine, v kolikor se nanašajo na vojaško upravo (vodstvo imenikov vojaških obvezancev itd.), ali obrtne zadeve itd. V takih primerih nastopa občina po navodilih centralne državne uprave odnosno njej podrejenih oblastev ter se mora strogo po njih ravnati in ne sme — recimo — presojati umestnost ukrepov oziroma po svojem preudarku postopati. Občina je v takem slučaju zgolj organ višjih oblastev.

4. Nujnemu dediču se mora določiti potrebno vzdrževanje, da si je bil po zakonu izključen od dolžnega deleža.

5. Naprosili smo razne prizadete, da nam podajo svoje mnenje, kako si predstavljajo kmetsko zbornico. Odgovorov do sedaj še nismo prejeli od vseh. Ob tej priliki ponovno prosimo prizadete, da nam čimpreje odgovore. Prosimo pa tudi vse kmetske pokretaše, da nam sporočijo v tej zelo važni zadevi svoje mnenje.

Zapiski

† MIHAJLO PUPIN

Iz Amerike je prišla vest, da slavnega izumitelja Mihajla Pupina ni več med živimi.

Kot pravljica se čita njegova knjiga, v kateri opisuje svoje življenje, polno izrednih dogodkov in uspehov. Že kot vaški pastirček, ki je pasel živino v svoji rodni vasi Idvor v Banatu, je kazal Pupin izredne duševne sposobnosti. Starši so ga dali zato »v šole« in njegova izredna energija mu je odprla pot v svet in razmeroma kmalu se je mladi Srb povzpela do vseučiliškega profesorja in izumitelja. Postal je slaven mož, pred katerim se je klanjal znanstveni svet, obsipajoč ga z visokimi priznanji in odlikovanji. Toda Pupin ni pozabil nikoli svoje rodne zemlje, svojega Idvora, srbske vasice, ki je preko noči postala svetovno znana, ni pozabil svoje materine, zlasti pa ni pozabil svoje matere, ki mu je bila vedno vzor vseh žen. In še eno lastnost je imel slavni Pupin, lastnost, ki je zlasti v današnjih časih redka — bil je hvaležen. Usoda je hotela, da sta igrala v Pupinovem življenju dva Slovenci važno vlogo. V višji šoli v Pančevu, kamor se je preselil iz vaške šole, je našel Pupin slovenskega učitelja Kosa. O njem pravi Pupin, da je bil eden najboljših učiteljev, ki jih je kdaj imel. Kos mu je vsadil v dušo klice zanimanja za prirodopisne vede. Moja ljubezen do Kosa — pravi Pupin — pa se je kmalu razvela tudi za Slovenijo, njegovo ožjo domovino. Kos je bil miren in molčeč, ali vselej je rad in navdušeno odgovarjal na moja vprašanja o Sloveniji. Opazil je, da mi je globoko pri srcu.

O drugem Slovincu pravi Pupin sledeče:

Najdragocenejši prijatelj v prvih in težkih letih bivanja v Ameriki mi je bil Lukanič, pravi Slovenec, tako po rojstvu kakor tudi po miselnosti. Bil je blag, dobričina kakor vsi drugi Slovenci, ki so prihajali vsake leto v moje rodno selo z visokimi krošnjami, polnimi pestrih drobnarij. Tudi Lukanič je bil v mlajših letih eden izmed teh slovenskih mučnikov, ki so s težkimi krošnjami na plečih hodili peš po Banatu od vasi do vasi in iskali zaslužka v skromni trgovini. Ljubeznivo gostoljubnost, ki jo je našel v hiši mojega očeta v Idvoru, je stokrat poplačal v New Yorku z izrednim gostoljubjem do mene. Lukanič in Kos sta dvignila Slovenijo v moji hvaležni duši na visoko mesto. Često sem se vpraševal, bom li kdaj mogel oddolžiti se jima. Mnogo let sem željno čakal take prilike. Ponudila se mi je, ke sem to najmanj pričakoval.

In bogato se je oddolžil Pupin Kosu in Lukaniču, toda ne njima osebno, marveč njunim otrokom in rojakom, vsej lepi Sloveniji. Saj se imamo ravno Pupinu največ zahvaliti, da smo rešili blejski kot, ki bi ga sicer gotovo ob prevratu zgubili. Pupin, tedaj že mož svetovnega slovesa, se je odzval klicu domovine, prihitel iz Amerike na mirovno konferenco v Pariz in se tam zavzemal za naše pravične zahteve. Njegov sloves in veliko poznanstvo ter vnema so rešili naše ogrožene kraje pred pohlepnim tujcem. Iz hvaležnosti je Bled imenoval Pupina za svojega častnega občana, na kar je bil sivolasi učenjak posebno ponosen.

Ni se izpolnila Pupinova vroča želja, da bi počival v rodni zemlji. Sredi priprav za vrnitev v domovino ga je prehitela smrt.

V mednarodnem znanstvenem svetu se izgovarja Pupinovo ime s spoštovanjem, mi, Slovenci, pa imamo dovolj razlogov, da ga izgovarjamo tudi s hvaležnostjo!

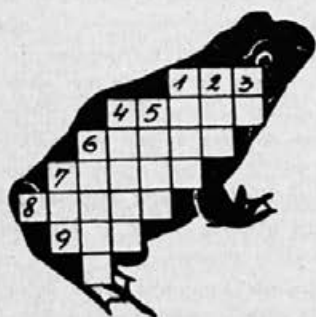
JERNEJ ANDREJKA:

MLADOSTNI SPOMINI

Pred kratkem je izšla pod gornjim naslovom knjiga, ki jo je uredil in izdal dr. Rudolf Andrejka. Knjiga vsebuje mladostne spomine pisatelja znane knjige »Slovenski fantje v Bosni in Hercegovini«. Spomini obsegajo dobo od l. 1850, ko je zagledal mladi Jernej luč sveta v Dolenjah, v kamniškem srezu, do l. 1873., ko vstopa kot 23 letni kadet v pešpolk »Janezov« v Trstu. Na prikupljiv način nam slika Jernej svoje življenje, pri tem pa — kar je zlasti važno — opisuje razmere in okolnosti, v katerih so živeli naši ljudje pred sedemdesetimi leti. Težki so bili tudi tedaj časi, težki zlasti za mladega kmetskega fanta, ki si je hotel na vsak način pridobiti višjo izobrazbo. Grenak je bil tudi takrat kruh kmetskega študenta, vendar tudi v tej knjigi vidimo, da resna volja vendarle zmaga. Mladi Jernej je premagal vse številne ovire in pretrpel vse neprilike in končno dosegel stavljeni si cilj.

Knjigo, ki jo imajo v zalogi vse knjigarne in katero se lahko naroči tudi neposredno pri izdajatelju dr. Rudolfu Andrejki, bankskemu inšpektorju v Ljubljani, Breg 20, za ceno Din 20.—, prav toplo priporočamo našim društvom in članom.

UGANKE

KRIŽANKA »ŽABA«

Vodoravno: 1. triglavska dolina, 4. bolgarsko obmorsko mesto, 6. sv. zakrament, 7. ptica, 8. dopis, 9. sklon od »dno«.

Navpično: 1. triglavska dolina, 2. os. zaimek, 3. kaz. zaimek, 4. žensko ime, 5. reka v Italiji, 6. pokrajina v naši državi, 7. jud.

REŠITEV KRIŽANKE »RIBA«

Vodoravno: 1. Lado, 4. ako, 6. Atos, 9. koza, 11. orala, 14. trata, 16. omega, 17. Arizona.

Navpično: 1. loza, 2. da, 3. Oto, 4. akt, 5. kor, 7. oroz, 8. Samo, 10. ata, 12. len, 13. aga, 15. ar.

Mlad in napreden kmetovalec uporablja stalno umetna gnojila, ker ista povečajo in poboljšajo poljske pridelke. V to svrhu priporočamo:

Mešano gnojilo Nitrofoskal-Ruše,

ki vsebuje 4% dušika, 8% fosforne kisline, 8% kalija in 33% apna. To gnojilo priporočamo za okopavine, posebno za krompir in travnike.

Nitrofoskal I

ki vsebuje 8% dušika, 6% fosforne kisline, 8% kalija in 35% apna priporočamo za gnojenje vinogradov, sadonosnikov in vrtov za zelenjavo.

Nitrofos

ki vsebuje 4% dušika in 12% fosforne kisline priporočamo za gnojenje žitaric in travnikov na težjih tleh.

Apneni dušik

je izvrstno dušično gnojilo in ga priporočamo za vse gospodarske rastline. Z apnenim dušikom naj se gnoji redno vedno pred setvijo in se ga naj zaorje. Travnike pa gnojiti v jeseni ali zgodaj spomladi, ko sneg skopni.

Naročajte skupno, ker v tem slučaju Vam pride gnojilo cenejše. Naročila sprejema Tovarnica za dušik v Rušah.

Povečanje prihrankov

Vam omogočamo kljub težkim časom.

Ničesar drugega Vam ni treba napraviti kot, da od svoje plače oziroma dohodkov odločite, četudi najmanjši, a zato stalni znesek za svojo bodočnost. Vse drugo Vam izvedemo sami, ako se zglasite pri nas.

Samo načrtno varčevanje Vam pri sedanjih pičlih dohodkih zagotovi, da dosežete načrt, cilj, za katerega je potreben denar (za izlet, tečaj, šolanje, zidavo, gospodarsko osamosvojitve, pre-skrbo za starost, bolezen ter doto i. t. d.). To je novi način štednje s katerim hočemo tudi nepremožnim pomagati do blagostanja.

Ravno zato se Vam obrestuje ta denar po izredno ugodni obrestni meri ter samo ob sebi umevno tudi redno izplačuje.

Na ta način spravite svoj prihranek varno, plodonosno, vsak čas razpoložljivo. Blagovolite se le obrniti pismeno ali osebno na

Hranilnico Dravske banovine

Ljubljana — Celje — Maribor

Pripročajte
in širite
GRUDO

KLIŠETE
*vseh vrst po
fotografijah
ali risbah
izvršuje
najsolidnejše*

KLIŠARNA ST. DEU
LJUBLJANA-DALMATINOVA 13

TISKARNA

DRUŽBA Z O. Z.

KAMNIK

Čekovni račun št. 10.560

*

Moderno urejeno grafično podjetje. Ustanov. l. 1900

*

Izvršuje vsa tiskarska dela hitro, lično in po konkurenčnih cenah. Specijalna dela: trobarvne razglednice in prvovrstni tisk knjig

*

Nujna naročila izvrši takoj

Proračuni poštnoobratno l

*

SLATNAR

Denar naložite najbolje in najvarneje

pri domačem zavodu

KMETSKI

HRANILNI IN POSOJILNI DOM

**registrovana zadruga z neomejeno zavezo
V LJUBLJANI, Tavčarjeva (Sodna) ulica 1**

Telefon št. 28-47. Račun poštne hranilnice št. 14.257. Brzjavni: „Kmetiskidom“
Žiro račun: Narodna banka.

Vloge na knjižice in tekoči račun sprejema proti najugodnejšemu obrestovanju – večje stalne vloge po dogovoru.

Jamstvo za vse vloge presega večkratno vrednost vlog

Strankam nudi brezplačno poštne položnice za nalaganje denarja.

Posojila daje proti poroštvu, na vknjižbo in proti zastavi premičnin in vrednostnih papirjev ter kredite v tekočem računu pod najugodnejšimi pogoji.

Oskrbuje: Kaveje, inkase, srečke in vrednostne papirje
Preskrbuje: Čeke in nakaznice (nakazila) na druga mesta

Blagajniške ure:

Ob delavnikih od 8. – 12.½
in od 3. – 4.½, le ob sobotah
in dnevih pred prazniki od
8. – 12.½ ure.

PODRUŽNICI:

Kamnik — Maribor

Stanje vlog: Din 35,000.000.- Rezerve: Din 1,300.000.-